

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМ. В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

**ВЛИВ ПЕДАГОГІЧНИХ БІОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА
ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ УКРАЇНСЬКОГО
СУСПІЛЬСТВА**

Лариса Березівська,
доктор педагогічних наук,
професор, дійсний член (академік) НАПН України,
директор Державної науково-педагогічної бібліотеки України
імені В. О. Сухомлинського, Київ, Україна

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

Прагнення українців переосмислити минуле, життєписи постатей із метою зміцнення національної єдності й творення єдиного національного наративу.

Проблема формування національної та історичної пам'яті є предметом вивчення сучасних українських учених (Л. Березівська, І. Бех, Т. Букіна, Я. Грицак, Н. Дічек, А. Коридон, М. Козловець, В. Кремень, Н. Кузьмінець, О. Стадник, В. Попик, В. Яблонський та ін.).

«...на основі історичної пам'яті виокремлюється усвідомлення національного “Я” на противагу до інших соціальних груп».

Василь Кремень

«Народ, який втратив історичні орієнтири, відмовившись від спадковості поколінь, легко перетворюється на об'єкт соціально-політичних та ідеологічних експериментів. ...Тому деконструкція імперсько-радянських стереотипів у колективних уявленнях українців про минуле, націоналізація історичного наративу є критично важливими для подальшого розвитку нашої держави, її демократичного європейського майбутнього».

Микола Козловець

ПЕДАГОГІЧНА БІОГРАФІКА ЯК ІНСТРУМЕНТ РАДЯНСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ

- заборона певних періодів історії української освіти й персоналій (Г. Ващенко, А. Крушельницький, І. Огієнко, П. Холодний, С. Русова, І. Стешенко, Я. Чепіга, С. Черкасенко та ін.), що прагнули відродити українську школу, незалежність України, створити національну систему освіти; опублікованих джерел та архівів;
- уніфікація, фальсифікація, русифікація, асиміляція, класовість, партійність, заперечення закордонного досвіду;
- відірваність від демократичного світу, орієнтування на російську методологію.

БІОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

- Розкриття архівів, зміна методології, створення національного освітнього законодавства в умовах постійного тиску рф.
- Розгортання біографічних досліджень як складника історії освіти на нових методологічних засадах відбувалося в нових політичних реаліях боротьби за демократичні європейські цінності під час Помаранчевої революції 2004 р., Революції гідності як визначальної події в новітній історії України 2013–2014 рр., початку російської війни проти України на Сході.
- Звернення до біографічних досліджень як джерела відновлення історичної пам'яті; декомунізація, дерусифікація, дерадянізація; ревізія історіографії, фактологічне очищення.
- Усвідомлене переосмислення імперсько-радянського наративу інтенсифікувалося під впливом повномасштабної російсько-української війни 2022 р.

БІОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ДЕРЖАВНІЙ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІЙ БІБЛІОТЕЦІ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

- ✓ Наукове дослідження «Педагогічна біографіка в інформаційному освітньо-науковому просторі України» (2023–2025, керівник Л. Березівська).
- ✓ *Педагогічна біографіка – багатовимірний феномен освіти та науки, компонент інформаційного ресурсу українського суспільства, міждисциплінарна галузь науки, тісно пов'язана з педагогікою, історією, бібліографією, яка поглиблюється як самостійний дослідницький напрям, у центрі якого людина-педагог, його життєпис і творчі здобутки.*

ЕЛЕКТРОННИЙ РЕСУРС «ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ»

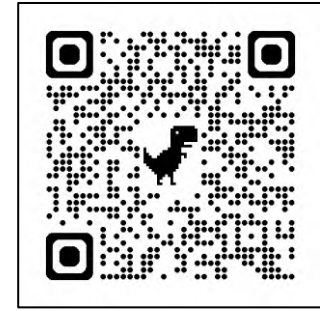
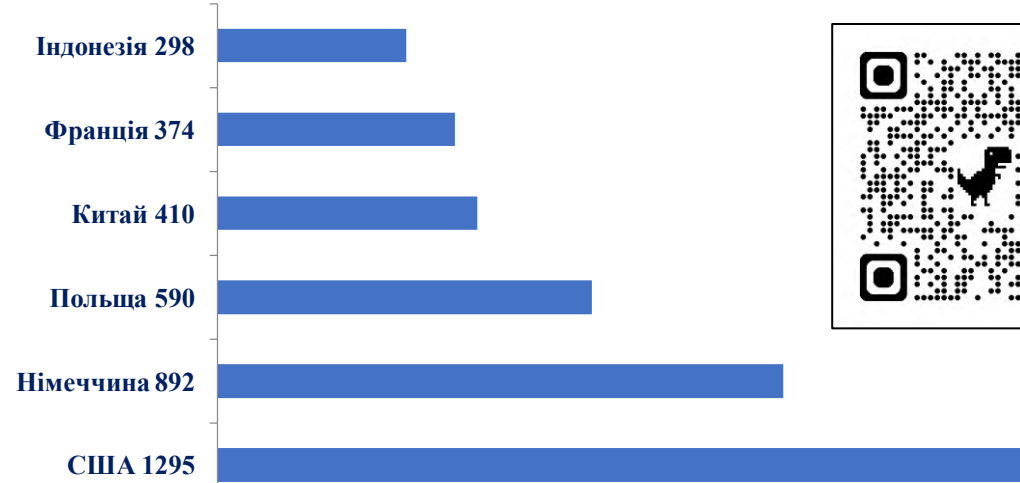
Видатні педагоги України та світу

Електронний інформаційно-бібліографічний ресурс «Видатні педагоги України та світу»

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України (далі – ДНІБ) провадить історико-біографічні дослідження, приділяє велику увагу популяризації здобутків видатних педагогів, освітніх і громадських діячів, прагнучи зробити доступною інформацію про їхнє життя, діяльність та творчу спадщину не тільки в традиційному, а й в електронному вигляді. Із цією метою в межах наукового дослідження «Педагогічна біографіка в інформаційному освітньо-науковому просторі України» (2023–2025 рр.) у ДНІБ формується електронний інформаційно-бібліографічний ресурс «Видатні педагоги України та світу» (керівник – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського НАПН України Л. Д. Березівська), де інтегруються, постійно доповнюються та оновлюються відомості про відомих українських і закордонних педагогів. Нині зазначений ресурс містить більш як 80 персоналій, це відомі педагоги та освітяни різних історичних періодів розвитку освіти.

Відвідуваність ресурсу різними державами світу (2024 р)

Містить біографічну та бібліографічну інформацію про понад 90 українських і закордонних педагогів

ГРИНЧЕНКО БОРИС ДМИТРОВИЧ (09.12.1863-06.05.1910)

- Біографія
- Бібліографія праць
- Бібліографія публікацій про життя та діяльність
- Повнотекстові документи
- Фотогалерея
- Угадування пам'яті
- Список використаних джерел

Український письменник (літературні псевдоніми: Василь Чайченко, Д. Яворово, П. Вуртовий, Б. Вільямівський, Перекотиполе), педагог, публіцист, лексикограф, літературознавець, дослідник української старовини, перекладач, громадсько-культурний діяч, педагог. Українським плуварієм і українською мовою літературою («Українська граматика для науки читачів та писавців» (1907, 1917), «Где слово» (1912), «Український бундар» (1912)), «Словник української мови» (в 4 томах), історична нариски «Словникання з української старовини» (1906), «Жива українська мовою» (1909)), творець для дітей. Співробітник редакції української мовної газети «Громадське слово», редактор газети «Рідко», журналу «Нова громада», організатор українського товариства «Рідко» в Києві та «Молодий українець» в Києві.

Ярмаченко Микола Дмитрович (1928 – 2010)

- Біографія
- Праці М. Д. Ярмаченка
- Бібліографія праць та діяльності М. Д. Ярмаченка
- Повнотекстові документи
- Фотогалерея
- Угадування пам'яті
- Список використаних джерел

Український вчений-педагог, філософ у галузі суспільствознавства та творець її історії педагогіки, засновник і перший президент Академії педагогічних наук України.

Сприяв якому освіту на державно-педагогічному факультеті в Київському державному педагогічному інституті імені О. М. Горького (1947–1951). Там же закінчив літературу і мистецтва кандидатську дисертацію (1954), а потім – докторську (1967). Обраний докторант призначено помітником суспільствознавства.

Працював у КДП ім. О. М. Горького (нині Український державний університет імені Михайла Драгоманова) на кафедрі філософії (1954–1965) – асистентом, старшим викладачем, заступником кафедри, очолював кафедру суспільствознавства (1965–1970); обраний головою проректора у вищезазначений (1968–1973), з 1973 рр. – 1979 рр. – директор Інституту філософії Інституту педагогіки АН УРСР (нині Інститут педагогіки НАПН України), був обраний членом-кореспондентом АН УРСР (1974), дійсним членом АН УРСР (1982), членом Президії АН УРСР (1976–1986). У 1992–1997 рр. – президент-організатор і перший президент АНПН України. За працю в 1997 – членом Президії АНПН України та членом наукової консультативної Інституту педагогіки АНПН.

Корчак Януш ГЕНРИК ГОЛЬДШМІТ (ЯНУШ КОРЧАК) (22.07.1878 – 5 (6).08.1942)

- Біографія
- Бібліографія праць
- Бібліографія публікацій про життя та діяльність Януша Корчака
- Повнотекстові документи
- Фотогалерея
- Угадування пам'яті Януша Корчака
- Список використаних джерел

Польський лікар, педагог, письменник, публіцист, гуманістичний діяч. Автор праць з теорії та практики виховання, статей на педагогічну тематику, творів для дітей. Створив і керував дитячими будинками в галузі виховання дітей та молодих жінок. Значний вплив мав на педагогіку в Україні. Автор праць з теорії дитячої психології, філософії, етики та «Малі улюблені» (Маленькі люди) та інших відомих педагогічних «Польська школа виховання». В Україні працював вчителькою в дитячому будинку в Києві. Автор праць на педагогічну тему в Україні. Автор праць з теорії дитячої психології, філософії, етики та «Малі улюблені» (Маленькі люди) та інших відомих педагогічних «Польська школа виховання». В Україні працював вчителькою в дитячому будинку в Києві. Автор праць на педагогічну тему в Україні.

САВЧЕНКО ОЛЕКСАНДРА ЯКІВНА (8.05.1942–6.11.2020)

- Біографія
- Бібліографія праць О. Я. Савченко
- Бібліографія публікацій про життя та діяльність О. Я. Савченко
- Повнотекстові праці
- Фотогалерея
- Угадування пам'яті
- Список використаних джерел

Відома українська вчена в галузі загальної педагогіки та дидактики початкової школи, заступниця міністра освіти й науки України, віце-президента Національної академії педагогічних наук України, голова науково-співробітницької відділу початкової освіти Інституту педагогіки НАПН України, академік-засновник Національної академії педагогічних наук України, доктора педагогічних наук, професора, заслужена працівниця освіти України, почесна професорка багатьох закладів вищої освіти України, Голова Всеукраїнської асоціації Василья Сухомлинського, автора оригінальної педагогічної системи формування та розвитку інтелектуальної активності та самостійності дітей молодшого шкільного віку. Дослідниця і випробувачка спадщини Василья Сухомлинського. Розробниця Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття»), Національної державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття»), Національної програми розвитку освіти, державних стандартів і навчальних програм для початкової освіти школи.

ДРАГОМАНОВ МИХАЙЛО ПЕТРОВИЧ (30.09.1841 – 02.07.1895)

- Біографія
- Бібліографія праць М. П. Драгоманова
- Бібліографія публікацій про життя та діяльність М. П. Драгоманова
- Повнотекстові документи
- Угадування пам'яті
- Фотогалерея
- Список використаних джерел

Український вчений-історик, літературознавець, публіцист, фольклорист, філософ, педагог, суспільно-політичний і громадський діяч, засновник українського соціалізму, один із організаторів «Східної громади» у Києві, доцент Київського університету (1864–1875), професор Вищого училища в Сєвєродніпрі (1880–1895), діяв також в інших містах України, мовознавець Василья української мови в Києві та «Українського суцільного», видавця політичного журналу «Громада», учасник боротьби проти паносманської і соціально-політичного українського народу, автор праць з життям української освіти («Освіта і виховання в народній освіті» (1866), «Про педагогічне виховання народної освіти» (1866), «Народні школи на Україні серед життя і виховання в Росії» (1877) та ін.

ФРЕНЕ СЕЛЕСТЕН (15.10.1896 – 07.10.1966)

- Біографія
- Бібліографія праць Селестена Френе
- Бібліографія публікацій життя та діяльності С. Френе
- Повнотекстові документи
- Афоризми С. Френе
- Фотогалерея
- Список використаних джерел

Селестен Френе – французький педагог, учитель, директор початкової школи, прихильник так званої «структурної педагогіки», автор педагогічних творів (стихівка Френе), що переоблачили оригінальну систему розвитку дітей у дитячій школі, свободи, саморозвитку, прихильник ідей гуманістичного виховання, реконструктор особистого досвіду дітей, засновник і авторів Міжнародної федерації прихильників своєї школи, видавця і головного редактора журналу «Прозвідувачі учителів», «Дитини самостійно», автор праць «Тематика в школі», «Гітх шкільної психології», «Школа французького виховання», «Виховання і громадська відповідальність», «Педагогічні інваріанти».

Чепига (Зеленкевич) Яків Феофанович (12(25).05.1875 – 22.08.1938)

- Біографія
- Бібліографія праць Я. Ф. Чепига
- Бібліографія публікацій про життя та діяльність Я. Ф. Чепига
- Повнотекстові документи
- Діагностичні документи

Яків Феофанович Чепига (Зеленкевич) (22(25).05.1875 – 22.08.1938) – видатний український педагог, педагог-методист, гуманістичний діяч, член-кореспондент НАПН України, один із засновників державної освіти в Україні, один із організаторів виховання дітей в Україні, автор праць з теорії дитячої психології, філософії, етики та «Малі улюблені» (Маленькі люди) та інших відомих педагогічних «Польська школа виховання». В Україні працював вчителькою в дитячому будинку в Києві. Автор праць на педагогічну тему в Україні.

ЕНЦИКЛОПЕДИЧНИЙ БІОГРАФІЧНИЙ СЛОВНИК «ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.»

- цілісне представлення біографічного знання про понад 300 відомих і маловідомих педагогів другої половини ХІХ – початку ХХІ ст.;
- переосмислення діяльності та творчої спадщини педагогів крізь призму їхнього внеску в розвиток національної освіти;
- введення до наукового обігу біографій маловідомих або невідомих освітян;
- розроблення біографій педагогів доби незалежності України;
- очищення біоісторіографії від сучасного російського наративу та ін.

УКРАЇНСЬКІСТЬ ЯК ПРИНЦИП ТВОРЕННЯ ЕНЦИКЛОПЕДІЙ

Ознаки українськості

- українське походження (здебільшого народження в Україні або в українській діаспорній родині);
- набута українська етнічність (національність);
- наявність українського громадянства або ідентифікація себе з Україною;
- проживання в Україні впродовж тривалого часу або постійний і тісний зв'язок із нею;
- внесок у розвиток української освіти, виховання громадянина держави України.

«Українськість ґрунтується на національній ідеї та культурі, свідомості й пам'яті, національній безпеці, патріотизмі. Її визначає те, як людина сприймає і усвідомлює Україну, наскільки пов'язує з нею своє сучасне та майбутнє життя, як діє стосовно неї, як ставиться до інших людей, котрі тут живуть».

Ярослав Калакура

БІОГРАФІЧНІ ОНЛАЙН-ПРОЄКТИ ЯК ФОРМА ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

<https://www.facebook.com/dnpb.gov.ua/>

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
 ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
 ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
 ВІДДІЛ ПЕДАГОГІЧНОГО ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА БІОГРАФІСТИКИ

Онлайн-проект
 «Ми стоїмо на плечах наших попередників: Видатні»

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
 ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
 ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
 ВІДДІЛ ПЕДАГОГІЧНОГО ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА БІОГРАФІСТИКИ

Онлайн-проект
 «Ми стоїмо на плечах наших попередників: Видатні педагоги-ювіляри»

Я. Ф. Ченіа (Зеленкевич)
 1875–1938

Онлайн-проект «ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ: ПАМ'ЯТАЄМО, ШАНУЄМО»
 Online project «EDUCATORS OF UKRAINE: WE REMEMBER, WE RESPECT»

ВАСИШЕНКО ТРИГОРІЙ ГРИГОРІЙОВИЧ (24.06.1873–01.08.1918)
 Український урядовий, педагог, політик, письменник.

ВАСИШЕНКО ІВАНОВИЧ НЕВІДВІДУЄЧИЙ (1878–1947)
 А Ukrainian scientist, educator, publicist, writer.

Онлайн-проект «ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ: ПАМ'ЯТАЄМО, ШАНУЄМО»
 Online project «EDUCATORS OF UKRAINE: WE REMEMBER, WE RESPECT»

СТЕШЕНКО ІВАН МАТВІЙОВИЧ (24.06.1873–01.08.1918)
 Український освітній, громадський і політичний діяч, педагог, письменник, перекладач, літературознавець.

STESHENKO IVAN MATVIYOVYCH (24.06.1873–01.08.1918)
 A Ukrainian educational, public and political figure, educator, writer, literary scholar and translator.

ОНЛАЙН-ПРОЄКТ ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ПРО НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ

«Національне виховання й освіта виникають з інстинктивного прагнення нації до своєї самосховори, до збереження фізичного і морального здоров'я»

Брунетові прикраси, народний костюм, 1911 р.

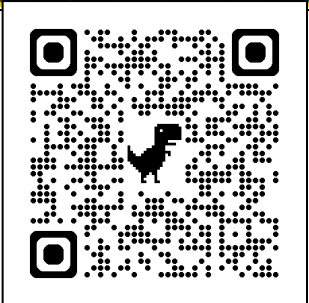
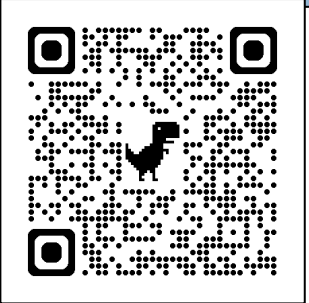
Онлайн-проект «ПЕДАГОГИ ПРО УКРАЇНСЬКУ МОВУ»

«Мова нероздільно пов'язана з духовним розвитком народу, як дух з тілом. Знищуючи одне, знищуємо й друге – підводимо до розпаду цілу націю»

До національної школи, 1909 р.

Яків Ченіа (Зеленкевич) (1875–1938)

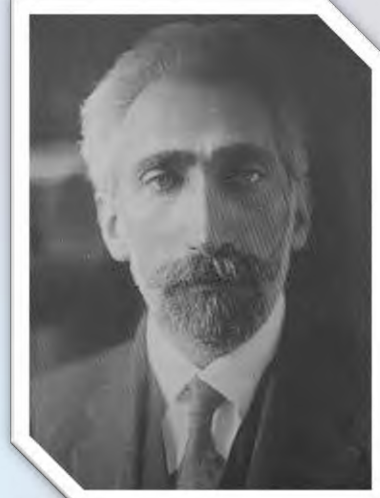
ПЕДАГОГІЧНІ БІОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В КОНТЕКСТІ НОВИХ ВИКЛИКІВ І ЗАВДАНЬ ЗАДЛЯ РЕКОНСТРУКЦІЇ (ВІДНОВЛЕННЯ) ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

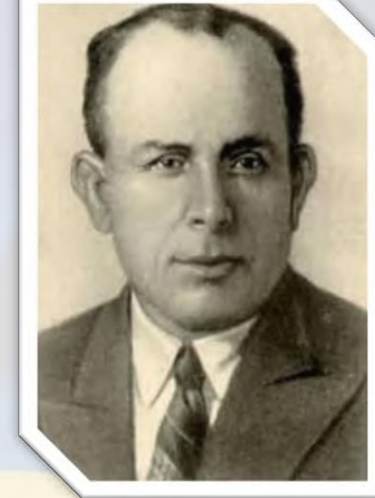
О. Музиченко
1875–1937
(за деякими
даними 1940)

І. Огієнко
(1882–1972)

А. Крушельницький
(1878–1937)

І. Соколянський
(1889–1960)

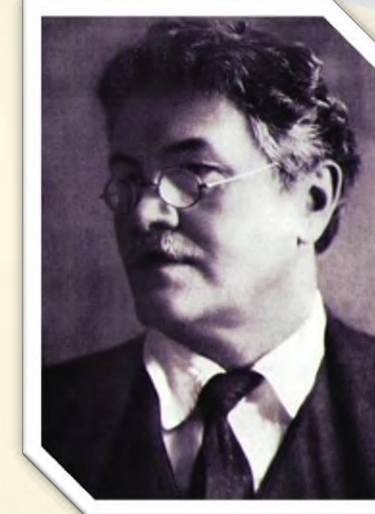
І. Стешенко
(1873–1918)

С. Русова
(1856–1940)

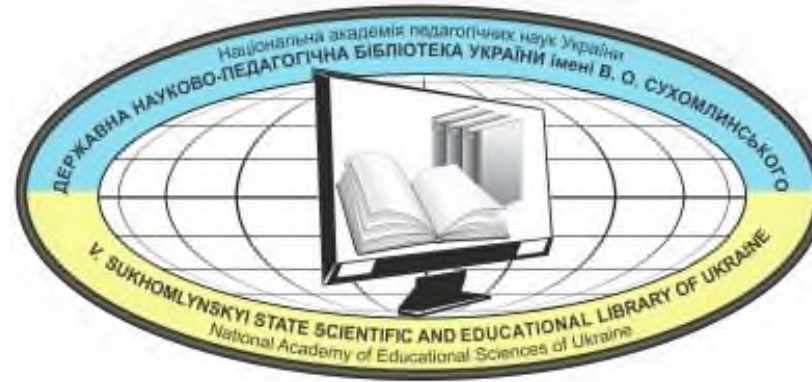
Я. Чепіга
(1875–1938)

П. Холодний
(1875–1930)

Лариса Березівська,
доктор педагогічних наук,
професор, дійсний член (академік)
НАПН України, директор Державної
науково-педагогічної бібліотеки України
імені В. О. Сухомлинського, Київ, Україна

Larysa Berezivska,
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Full Member (Academician) of the NAES of
Ukraine, Director of V. O. Sukhomlynskyi
State Scientific and Educational Library of
Ukraine, Kyiv, Ukraine

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

<https://dnpb.gov.ua/ua/>